

NIEKTORÉ PROBLÉMY MIGRAČNEJ POLITIKY V EURÓPSKEJ ÚNII

SPECIFIC ISSUES CONCERNING THE EUROPEAN UNION'S MIGRATION POLICY

Stanislav Mráz¹

Autor sa vo svojom príspevku zaoberá niektorými otázkami migrácie a následnými problémami s ňou spojenými. Prílev migrantov z tretích krajín v ostatných rokoch prerástol do takých rozmerov, že si s týmto problémom nevedia poradiť viaceré krajiny. Situácia sa natoľko vyhrotila, že už aj Európska únia musela podniknúť kroky na jej riešenie, elimináciou. Autor na praktických príkladoch poukazuje na chyby, ktorých sa dopúšťajú národné súdy pri riešení jednotlivých prípadov.

Kľúčové slová: migrácia, bezpečnosť štátu, azyl, vyhostenie, obmedzenie slobody, osobná sloboda, spájanie rodín, ľudské práva

In his paper, the author deals with particular issues of migration and the subsequent problems associated with it. In recent years, the influx of migrants from third countries has grown to such an extent that many countries cannot cope with this problem. The situation has become so intense that the European Union has already taken steps to address it by the means of elimination. On practical examples, the author points out the mistakes made by national courts in solving individual cases.

Key words: migration, state security, asylum, expulsion, restriction of freedom, personal freedom, family reunification, human rights

JEL: F22, K37

1 AZYL A MIGRÁCIA V KONTEXTE LEGISLATÍVY EÚ

Dôvodov migrácie obyvateľstva je mnoho. Jedným z tých najdôležitejších je sociálna úroveň obyvateľstva jednotlivých krajín a ich sociálne systémy. Ako uvádza Klíma (2017, s. 35), obrazom toho, či je štát skutočne právny a sociálny, je život tých najzraniteľnejších. Odrazom demokratického štátu je podľa neho aj skutočná, nie

¹ Prof. JUDr. Stanislav Mráz, CSc. Katedra medzinárodného práva, Fakulta medzinárodných vzťahov, Ekonomická univerzita, Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava 5, e-mail: stanislav.mraz@euba.sk

proklamovaná dôstojná životná úroveň obyvateľstva. Ak uvedené v štáte neplatí, má to za následok migrovanie ľudí. Migrovanie nielen v rámci krajiny, ale aj do zahraničia, v rámci EÚ, aj mimo nej. Pravidlá však musia byť právne upravené.

So vznikom schengenského priestoru vzniká potreba harmonizovať azylové politiky jednotlivých štátov patriacich do tohto priestoru. Na to nadväzovalo prijatie Dublinskej dohody. V Maastrichtskej zmluve je azylová politika zaradená do tretieho piliera. V Amsterdamskej zmluve sa však už dostala do prvého piliera.

Účastník migrácie je migrant. Všeobecná definícia tohto pojmu neexistuje, rôzne organizácie ho vykladajú po svojom. OSN ho napríklad vykladá ako „*jedinca, ktorý žije v cudzine dlhšie ako rok a to bez ohľadu na to, či k migrácii využil regulárne alebo neregulárne prostriedky*“. Klíma (2017, s. 36) uvádza, že migrant bol ten, kto sa z osobných dôvodov, slobodne a bez zásahu akéhokoľvek vonkajšieho faktora rozhodol migrovať. Cieľom týchto osôb je zabezpečiť si lepšie životné podmienky a vyhliadky do budúcnosti. Uvedený pojem sa vzťahuje aj na rodinných príslušníkov migranta.

Európsky parlament (EP) a Rada Európskej únie (Rada) vytvorili 19. mája 2010 Nariadením č. 439/2010 Európsky podporný úrad pre otázky azylu. Má posilňovať a uľahčovať spoluprácu medzi členskými štátmi a realizovať spoločný európsky azylový systém.

Na päťročné obdobie od roku 2008 do roku 2013 vznikol program Solidarita a riadenie migračných tokov. Jeho úlohou bolo napomáhať členským štátom pri činnostiach spojených s prijímaním utečencov, s ich integráciou, s riadením ich návratu do domovskej krajiny a integrovanom riadení vonkajších hraníc EÚ. (Klíma 2017, s. 37) Boli vytvorené štyri fondy s názvami obdobnými ako jednotlivé ciele programu – Európsky utečenecký fond, Európsky návratový fond, Európsky fond pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín a Fond pre vonkajšie hranice.

V roku 2014 bol program, s platnosťou do roku 2020, nahradený dvomi fondmi – Azylovým, migračným a integračným fondom a Fondom pre vnútornú bezpečnosť. Členské štáty sú povinné pre každý fond vytvoriť vlastný národný program. Na základe neho dostanú peniaze z EÚ.

V roku 2015 začala do EÚ mieriť obrovská migračná vlna. Únia sa začala zaoberať dôvodmi, prečo také množstvo ľudí opúšťa svoje domovské krajiny. Ide väčšinou o vojnové konflikty, politickú a hospodársku nestabilitu a chudobu. (Klíma 2017, s. 38) Začínajú sa posilňovať kontroly na vonkajších hraniciach EÚ a vymýšľať lepšie spôsoby návratu nelegálnych utečencov do krajiny pôvodu. Po tomto roku niektoré členské štáty zaviedli kontroly na vnútorných hraniciach. Západoeurópske krajiny sa k problému stavajú liberálnejšie, krajiny V4 realisticky. Poľsko, Maďarsko, Slovensko a Česko sa zamerali na ochranu svojho obyvateľstva a chránia záujmy štátu.

Tieto snahy už začínajú byť čoraz citeľnejšie aj na rozhodnutiach Rady EÚ, ktoré sú postavené na vonkajšej a vnútornej bezpečnosti členských štátov EÚ.

Podľa štatistík Eurostatu patrí k najvyužívanejším trasám, ktorými migranti najčastejšie smerujú do Európy, tzv. Balkánska cesta – migranti z Albánska, Kosova, Macedónska, Srbska, Bosny a Hercegoviny. Ich cieľom je Nemecko, Rakúsko, Švajčiarsko. Ďalšími sú migranti z Ukrajiny a Ruska mieriaci do Nemecka. Z mimoeurópskych krajín miera do Európy najmä obyvatelia Sýrie, Iraku, Eritrei a Somálska. Ďalšími mimoeurópskymi migrantmi sú Afganci, Pakistanci, Bangladéšania, veľkú časť migrantov tvoria Afričania. Posledné menovaní miera do Talianska, Španielska, Francúzska.

Medzi migrantmi sú najmä muži do 35 rokov. Z celkového počtu migrantov je 23 % detí a 15 % žien. Až 85 % prichádzajúcich utečencov sa hlási k moslimskému vierovyznaniu, 6 % sú kresťania. Polovica utečencov je slobodných, 45 % vydatých alebo ženatých, zvyšní sú vdovci vdovy alebo rozvedení. Odborníci predpokladajú, že do roku 2050 príde do Európy 31 miliónov ľudí a do roku 2060 až 55 miliónov migrantov.

Migračná kríza, ktorá začala v roku 2015, má výrazný dopad na pôvodné obyvateľstvo krajín, do ktorých migranti smerujú. Medzi migrantmi už nie sú len politickí a iní utečenci, ale aj nelegálni ekonomickí migranti. Smerujú najmä do Grécka a Talianska. Najviac ohrozené krajiny robia opatrenia na elimináciu prílivu migrantov. Maďarsko pred niekoľkými rokmi postavilo zo strany od Srbska ostnatý plot, v mnohých štátoch boli vybudované záchytné strediská pre utečencov. Obrovská vlna migrácie je spôsobená vojnovými konfliktami v mnohých, nielen afrických krajinách, dlhodobo neriešenými bezpečnostnými a humanitárnymi problémami, katastrofickými sociálnymi a ekonomickými podmienkami na život.

Jednotlivé štáty podľa rozsahu prílevu migrantov na ich územie prijímajú rôzne pravidlá a represie voči utečencom. Taliansko prijalo kontroverzný zákon, podľa ktorého si musí migrant ešte pred príchodom do krajiny zariadiť pracovnú zmluvu. Ak ju nemá, hrozia mu po príchode do krajiny pokuty. Krajina, rovnako ako Grécko, navyše čelí hospodárskej kríze.

Krajiny V4 sú po teroristických útokoch vo Francúzsku ochotné prijať len nemoslimských utečencov. Nemecko v roku 2015 znovu zaviedlo kontroly na hraniciach s Rakúskom. Následne tak urobilo Rakúsko, Holandsko a Slovensko. V tom istom roku EÚ prijala desaťbodový program zameraný na migráciu. Bol schválený systém utečeneckých kvót, ktorý má pomôcť riadiť migračnú krízu. Odborníci sú však v tomto smere skeptickí. Prioritne treba riešiť problémy v krajinách, odkiaľ miera do Európy najviac utečencov. V opačnom prípade sa krízu nepodarí vyriešiť.

Migrácia ako taká je tu tisícročia. Kedysi, ako som už uviedol, bola vítaná. Jej zmysel sa však rokmi zmenil a súčasná spoločnosť nie je ochotná akceptovať

nelegálnu migráciu. Pod ťarchou aktuálneho diania vo svete sa totiž mení pohľad na ňu. Do Európy s vidinou lepšieho života mieria státisíce ľudí z vojnou zmietanej Afriky. Prílev migrantov spôsobuje štátom mnohé komplikácie, vrátane zvýšenej kriminality, až po jej najvyššie formy - terorizmus. S migráciou a kriminalitou s ňou súvisiacou sa však spája aj obchod s ľuďmi, nútené žobranie, predaj a výroba drog, pestovanie marihuany a podobne. Problémy, najmä integračné, sú napokon aj s niektorými migrantmi, ktorí už dostali v krajine azyl.

2 VYBRANÁ JUDIKATÚRA ESLP VO VECIACH AZYLOVÉHO PRÁVA

Európsky súd pre ľudské práva ako jedna z najvyšších súdnych inštitúcií v EÚ rieši rôzne porušenia základných ľudských práv a slobôd. V súvislosti s niekoľko rokov trvajúcou a čoraz výraznejšou utečeneckou krízou sa zaoberá aj azylovým právom. Je totiž akýmsi prirodzeným vyústením, že prípad riešený na národnej úrovni a nedoriešený k spokojnosti sťažovateľa, skončí na ESLP.

Ten odpovedá na otázky oprávnenosti vyhostenia migrantov na území tohto ktorého štátu, pobytu utečencov na území členských štátov EÚ, posudzuje dodržiavanie základných práv a slobôd utečencov na území štátov, v ktorých hľadajú útočisko. Pri posudzovaní jednotlivých prípadov ESLP neskúma len dodržiavanie práva na území hostiteľského štátu, ale zaoberá sa aj dopadmi na sťažovateľa v domovskom štáte, ak by bol do neho vyhostený. Oblasť týkajúca sa azylovej politiky, ktoré končia na ESLP, je viacerá. Mimoriadnu ochranu si zasluhujú rodiny s deťmi, maloletí migranti, súd však rieši aj nelegálnu migráciu.

Judikatúra ESLP výrazne ovplyvňuje rozhodovanie súdov v jednotlivých členských štátoch.

Všeobecne o prístupe ESLP k azylovej problematike. ESLP pri svojej rozhodovacej právomoci zabezpečuje ochranu základných ľudských práv a slobôd vyplývajúcich z Európskeho dohovoru. Uvedený dokument z pohľadu ľudských práv úzko súvisí so Ženevským dohovorom a viacerými jeho ustanoveniami, okrem iného zásadou *non refoulement* a ďalšími právami a slobodami. Súd vo svojich rozhodnutiach opakovane judikuje, že štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Európskeho dohovoru, môžu kontrolovať vstup, pobyt a vyhostenie cudzincov zo svojho územia (Rozhodnutie ESLP vo veci Abdolkhani a Karimnia vs. Turecko). Je to ich suverénne právo. Súčasne opakovane poukazuje na to, že štáty majú právo rozhodovať o pobyte cudzincov na svojom území (Rozhodnutie ESLP vo veci Üner vs. Holandsko).

Pri prípadnom vyhostení sú však štáty povinné dbať na to, aby týmto rozhodnutím nedošlo k porušeniu čl. 3 Európskeho dohovoru, podľa ktorého „*nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu*“ (Európsky dohovor, čl. 3). Chráni však všetkých cudzincov, nielen utečencov. A taktiež poskytuje ochranu nielen v prípade porušenia už spomenutého čl.

3 Európskeho dohovoru, ale chráni cudzincov aj v prípadoch ohrozenia ich života či osobnej slobody. Je súčasne orgánom ochrany rešpektovania ich súkromného a rodinného života.

V rozhodovacej právomoci ESĽP napokon nie je len riešenie prípadov porušenia základných ľudských práv a slobôd cudzincov na území zmluvného štátu jeho verejnou mocou, ale aj situácií, kedy zmluvný štát poruší základné práva a slobody cudzinca tým, že ho vyhostí do jeho domovského štátu, kde mu hrozí narušenie jeho práv alebo slobôd (Klíma 2017, s. 89).

Judikatúra ESĽP ohľadom zlého zaobchádzania s cudzincami. Európsky dohovor vo viacerých úvodných ustanoveniach obsahuje zákaz neľudského, zlého či nedôstojného zaobchádzania s každou osobou, bez rozdielu. Podľa čl. 3 „*nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu*“ (Európsky dohovor, čl. 3).

ESĽP pojmy obsiahnuté v čl. 3 vyložil, okrem iného, aj v rozhodnutí Jalloh proti Nemecku, v ktorom sa zaoberal sťažnosťou Abu Bakah Jalloha občana Sierry Leone, ktorý dlhodobo žil v Kolíne nad Rýnom. Podľa uvedeného rozhodnutia je neľudské správanie také, ktoré bolo vopred premyslené, trvalo niekoľko hodín bez prerušenia a privodilo buď skutočné ublíženie na zdraví alebo intenzívne fyzické a psychické utrpenie (Rozhodnutie ESĽP vo veci Jalloh vs. Nemecko). Súd ďalej interpretuje aj pojem ponižujúce správanie. Podľa neho ide o správanie, ktoré obeť pokoruje, ponižuje alebo u nej vyvoláva pocit strachu, úzkosti, menejcennosti, ktoré môžu viesť až k narušeniu jej morálnej fyzickej odolnosti, alebo ak núti obeť ku konaniu v rozpore s jej vôľou či presvedčením.

Němčák upozorňuje, že ak má byť aplikovaná ochrana zakotvená v čl. 3, je nevyhnutné preukázať, že vyhostenej osobe hrozí skutočné riziko neľudského či ponižujúceho správania (Němčák 2011, s. 195). Dôkazné bremeno nesie vyhostená osoba. Preukazovanie hrozby zlého zaobchádzania musí osoba podložiť dôkazmi a preukázať ju bez akýchkoľvek pochybností. Ako však ESĽP uvádza v prípade Jalloh proti Nemecku, pri dokazovaní stačí aj presvedčivá a jasná dedukcia z nevyvrátiteľných predpokladov a faktov.

Základné ľudské práva a slobody obsahuje a rozvádza aj Ženevský dohovor. Ako je ustanovené v čl. 3, „*zmluvné štáty sa zaväzujú dodržiavať ustanovenia tohto dohovoru voči utečencom bez rozdielu rasy, náboženstva alebo krajiny pôvodu*“ (Ženevský dohovor, čl. 3). Rovnako musia zmluvné štáty Ženevského dohovoru dodržiavať aj zásadu zákazu vyhostenia, podľa ktorej „*žiadny zmluvný štát nevyhostí utečenca akýmkoľvek spôsobom alebo ho nevráti na hranice území, na ktorých by jeho život alebo jeho osobná sloboda boli ohrozené z dôvodov jeho rasy, náboženstva, národnosti, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov*“ (Ženevský dohovor, čl. 33).

Na druhej strane je každý zmluvný štát suverénny pri kontrole vstupu, pobytu a vyhostenia cudzincov zo svojho územia. Ide o medzinárodné právo štátu, ktoré vyplýva aj z Európskeho dohovoru. Ako som však už uviedol, pri vyhostení musí dbať na neporušenie čl. 3 Európskeho dohovoru. Porušenie tohto ustanovenia môže spôsobiť vznik zodpovednosti vyhost'ujúceho štátu, ak je dostatočne preukázané, že vyhost'ovaná osoba bude čeliť skutočnému riziku (real risk) a bude vystavená zaobchádzaniu v rozpore s čl. 3 v prijímacej krajine (Rozhodnutie ESLP vo veci Salah Sheekh vs. Holandsko).

V prípade *Soering vs. Spojenému kráľovstvu* z roku 1989 ESLP vykladal čl. 3 Európskeho dohovoru v spojitosti s jeho porušením, ak štát vyhostí cudzinca, ktorému v jeho domovskej krajine hrozí neľudské zaobchádzanie alebo trest smrti za spáchanie závažného trestného činu. Ako uvádza vo svojom odôvodnení, bolo by v rozpore s čl. 3 Európskeho dohovoru, ak by „*zmluvný štát úmyselne odovzdal utečenca do iného štátu, ak by boli reálne dôvody predpokladať, že by bol v nebezpečenstve vystavenia mučeniu, aj keby akokoľvek odporný zločin by bol údajne spáchal*“ (Rozhodnutie ESLP vo veci *Soering vs. Spojené kráľovstvo*). Súd v rozhodnutí ďalej uvádza, že povinnosť nevydať utečenca sa týka aj prípadov, v ktorých by musel čeliť v prijímajúcom štáte reálnemu riziku vystavenia neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu zakázanému uvedeným článkom.

Rozhodnutie navyše obsahuje konštatovanie, že rozširujúcim sa pohybom osôb sa zvyšuje aj záujem štátov o to, aby podozriví zo spáchania trestných činov, ktorí sa vyhýbajú trestnému stíhaniu útekom do zahraničia, neunikli spravodlivosti. ESLP súčasne judikuje, že „*vytvorenie bezpečných útočísk pre utečencov by vyústilo nielen do nebezpečenstva pre štát zaviazaný poskytnúť útočisko chránenej osobe, ale by tiež viedlo k podkopaniu základov vydávania. Tieto stanoviská sa musia zahrnúť medzi faktory, ktoré treba vziať do úvahy pri interpretácii a aplikácii pojmov neľudského a ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu v prípadoch vydávania*“ (Rozhodnutie ESLP vo veci *Soering vs. Spojené kráľovstvo*).

V prípade *Saadi vs. Taliansko* ESLP upozorňuje, že národné sudy sú povinné podrobne preskúmať, či hrozí utečencovi v prípade vyhostenia do domovskej krajiny neľudské zaobchádzanie. Ako sa uvádza v rozhodnutí, preskúmanie skutočného rizika súdom prvého stupňa v prípade takéhoto podozrenia musí byť mimoriadne prísne (Rozhodnutie ESLP vo veci *Saadi vs. Taliansko*). Ak sa zistí dôvodná obava zo zlého zaobchádzania s utečencom v jeho domovskej krajine, ESLP judikuje, že zmluvný štát je povinný takto ohrozenú osobu nevyhostiť.

Nie o každej sťažnosti na porušenie základných práv a slobôd však súd rozhodne v prospech sťažovateľa. Sudcovia každú posudzujú individuálne, vyhodnocujú jednotlivé skutočnosti z pohľadu medzinárodného práva, ale aj samotného sťažovateľa. Nestačí samotná hrozba zlého zaobchádzania. Musí byť

dokázaná relevantnými dôkazmi. V prípade *Budrevich vs. Česká republika* súd pripomenul, že v prípadoch hroziaceho vyhostenia je pre posúdenie porušenia Európskeho dohovoru rozhodujúci okamih preskúmania sťažnosti ESHP. Nie je ojedinelé, tak ako tomu bolo aj v uvedenom prípade, že súd rozhodne o zamietnutí sťažnosti a súčasne dospeje k záveru, že vzhľadom na uvedené skutočnosti môže sťažovateľ stratiť postavenia obeť v zmysle medzinárodného práva.

Obeťou je osoba, ktorá je priamo postihnutá konaním alebo opomenutím, prípadne vystavená rizikám vyplývajúcim z núteného vycestovania. Súd rozhodol, že obeťou nie je osoba, ktorá má byť vyhostená na základe nevykonateľného opatrenia, kedy príkaz na vyhostenie alebo vydanie bol odložený na neurčito alebo inak zbavený právneho účinku, kde je možné akékoľvek rozhodnutie príslušných orgánov napadnúť na súde (Rozhodnutie ESHP vo veci *Budrevich vs. Česká republika*).

Judikatúra ESHP v prípadoch zbavenia osobnej slobody cudzincov.

Okrem čl. 3, ktorý som bližšie analyzoval v predošlej časti, poskytuje ochranu, nielen utečencom, čl. 5 Európskeho dohovoru. Podľa neho má každý právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem v dohovore určených prípadoch, ak sa tak stane na základe postupu stanoveného zákonom. Zákonným dôvodom je pozbavenie slobody osoby, ktorá bola odsúdená príslušným súdom, zatknutie osoby alebo pozbavenie jej slobody z dôvodu nespĺnenia zákonného rozhodnutia vydaného príslušným súdom; zatknutie alebo pozbavenie slobody za účelom predvedenia pred príslušný súdny orgán pre dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu, alebo ak je to dôvodne považované za potrebné za účelom zabránenia spáchaniu trestného činu alebo úteku po jeho spáchaní; pozbavenie slobody maloletého na základe zákonného rozhodnutia za účelom výchovného dohľadu alebo jeho zákonné pozbavenie slobody za účelom predvedenia pred príslušný súdny orgán; zákonné pozbavenie slobody osôb, aby sa zabránilo šíreniu nákazlivej choroby, alebo duševne chorých osôb, alkoholikov, narkomanov alebo tulákov; zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie slobody osoby, aby sa zabránilo jej nepovolenému vstupu na územie štátu, alebo osoby, proti ktorej sa vedie konanie o vyhostenie alebo vydaní (Európsky dohovor, čl. 5, ods. 1). Posledný spomínaný dôvod sa najbližšie dotýka problematiky utečencov a migrácie.

ESHP vo svojej judikatúre poukazuje na povinnosť štátov dodržiavať uvedené ustanovenie nielen vo vzťahu k vlastným občanom, ale aj migrantom, utečencom či azylantom práve v súvislosti s čl. 5 ods. 1 písm. f). Súčasťou súdnej praxe sú aj konkrétne prípady, kedy a za akých okolností štát nepostupoval v súlade s uvedeným článkom, čím porušil jeho ustanovenia.

Sťažovateľ, iránsky štátny občan, utiekol z Iránu pre svoju homosexuálnu orientáciu. Krátko po pricestovaní do Maďarska bol zadržaný, pretože pricestoval nelegálne, nemal tam žiadne kontakty a úrady mali povinnosť zistiť jeho totožnosť.

Keďže vyhodnotili, že hrozí jeho útek a nespolupracoval s azylovými orgánmi, polícia ho zadržala. Po dvoch mesiacoch dostal zvláštne opatrenie, na základe ktorého bol povinný zdržiavať sa na určenom mieste. Sťažovateľ na ESLP namietal narušenie čl. 5 Európskeho dohovoru a súd mu dal za pravdu.

Ako sa uvádza v odôvodnení, sťažovateľ vyvinul primerané úsilie na objasnenie svojej totožnosti a štátnej príslušnosti a taktiež preukázal dostatočnú snahu o spoluprácu s azylovými orgánmi. Vnútroštátne orgány nedostatočne posúdili individuálnu situáciu utečenca. ESLP súčasne judikoval, že pri rozhodovaní o umiestnení žiadateľa o azyl, ktorý tvrdí, že patrí k zraniteľnej skupine ľudí, kvôli čomu bol nútený ujsť z domova, by mali štátne orgány pristupovať veľmi obozretne, aby sa vyhli situáciám, ktoré môžu znovu oživiť ťaživú situáciu uvedenej osoby (Rozhodnutie ESLP vo veci O. M. vs. Maďarsko).

Vnútroštátne úrady pochybili, pretože rozhodli o zaistení utečenca bez toho, aby zohľadnili, do akej miery je pre zraniteľné osoby bezpečné bývať v zariadeniach pre zaistenie cudzincov medzi ostatnými osobami, z ktorých mnohé pochádzajú z krajín s rozšírenými kultúrnymi či náboženskými predsudkami voči takým osobám.

ESLP v podobných prípadoch pripomína, že každý, kto bol zbavený osobnej slobody, má právo na preskúmanie zákonnosti zbavenia slobody prostredníctvom súdu. Sťažovateľ musí mať prístup k súdu a možnosť byť vypočutý, a to buď sám alebo v zastúpení, súčasne je potrebné medzi účastníkmi konania zachovávať rovnosť postavenia (Rozhodnutie ESLP vo veci Rashed vs. Česká republika). Súd sa pri zbavení slobody musia riadiť čl. 5 a zásadami, ktoré sleduje. Nesmie byť svojvoľné, musí prebehnúť v dobrej vôli a musí byť tesne spojené s cieľom zabrániť dotýčenému v nepovolenom vstupe na územie. Miesto a podmienky zbavenia slobody musia byť podľa rozhodnutia Saadi vs. Spojené kráľovstvo adekvátne, pretože nejde o zaistenie páchatel'a trestného činu, ale o cudzinca, ktorý často v obave o svoj život uteká zo svojej vlasti. Trvanie takto pozbavenej slobody nesmie presiahnuť primeranú lehotu nevyhnutnú pre dosiahnutie sledovaného cieľa (Rozhodnutie ESLP vo veci Saadi vs. Spojené kráľovstvo).

Pokiaľ ide o zadržanie cudzinca, resp. žiadateľa o azyl na letisku s tým, že štát rozhodne o jeho ponechaní v medzinárodnej zóne, predlžovanie zadržania cudzinca zbaveného slobody vyžaduje urýchlenú kontrolu súdu, ktorý vystupuje ako orgán chrániaci osobné slobody (Rozhodnutie ESLP vo veci Rashed vs. Česká republika).

Zbavenie slobody osoby, proti ktorej je začaté konanie vo veci vyhostenia alebo extradície, sa dá považovať v súlade s čl. 5 ods. 1 písm. f) Európskeho dohovoru, ak je konanie vedené riadne a v primeranom čase. V opačnom prípade dochádza zo strany štátu k porušeniu uvedeného ustanovenia. Lehota zadržania musí byť navyše primeraná. Zo strany ESLP je však posudzovaná individuálne, závisí od konkrétneho prípadu.

Judikatúra EŠLP vo veciach azylového práva týkajúceho sa rodín s deťmi. Najcitlivejšími prípadmi v súvislosti s migráciou a prípadným vyhostením cudzincov do domovskej krajiny, kde by im hrozilo prenasledovanie či iné neľudské správanie, sú tie, ktorých účastníkmi sú aj deti.

EŠLP považuje za porušenie čl. 3 Európskeho dohovoru, ak dôjde k zaisteniu detí, ktoré sprevádzajú svojich rodičov. Dôvodom je pôsobenie troch faktorov – nízky vek detí, dĺžka zaistenia a neprispôsobený typ zariadenia. V týchto intenciách rozhodol vo viacerých prípadoch. Štáty sú povinné zabezpečiť deťom primeranú ochranu. Súd navyše upozorňuje, že sú povinné mať na pamäti extrémnu zraniteľnosť detí, ktorá prevažuje nad ich právnym postavením osôb, ktoré prišli na územie štátu nelegálne (Rozhodnutie EŠLP vo veci A.M. a ostatní vs. Francúzsko). Pri posudzovaní stupňa závažnosti je v niektorých prípadoch rozhodujúce plynutie času. Vnútroštátne súdy majú objektívne vyhodnotiť, koľko dní v tábore je ešte pre maloleté deti únosné a koľko už nie. V danom prípade EŠLP vyhodnotil 7-dňový pobyt detí vo veku 2,5 roka a 4 mesiace v zaisťovacom tábore ako príliš dlhý. V rozhodnutí uvádza, že vo vzťahu k deťom bol prekročený minimálny prah závažnosti zaobchádzania v zmysle čl. 3 Európskeho dohovoru.

V súvislosti s plynutím času v prípade Bistieva vs. Poľsko EŠLP judikoval, že hoci sťažovateľka nebola odlúčená od svojich detí, takmer šesťmesačné zaistenie rodiny, čím boli jej členovia vystavení podmienkam typickým pre miesto zbavenia slobody, predstavovalo zásah do ich rodinného života (Rozhodnutie EŠLP vo veci Bistieva vs. Poľsko).

Podmienky v prijímacích zariadeniach určených pre deti žiadateľov o azyl musia zodpovedať veku detí, nesmú v nich vyvolávať úzkosť a stres, ktoré môžu vyvolať zvlášť traumatické následky (Rozhodnutie EŠLP vo veci Popov vs. Francúzsko).

V súvislosti s čl. 5 ods. 1 písm. f) súd ďalej judikoval, že prítomnosť detí, ktoré sprevádzajú svojich rodičov v zariadení na zaistenie cudzincov, bude v súlade s uvedeným ustanovením iba vtedy, ak vnútroštátne orgány preukážu, že k tomuto krajnému riešeniu dospeli až po tom, čo s ohľadom na konkrétne individuálne okolnosti prípadu vylúčili iné opatrenia menej zasahujúce do osobnej slobody. V prípade Popov vs. Francúzsko zároveň EŠLP určil, že pri zaistení rodín s deťmi je potrebné skúmať, či u sťažovateľov existuje riziko úteku, ktoré robí zaistenie nevyhnutným, či boli zvažované alternatívy k zaisteniu, a či príslušné orgány vyvinuli maximálne úsilie na urýchlenú realizáciu vyhostenia, ktoré by skrátilo dobu zaistenia na minimum.

V súvislosti s prípadmi, v ktorých sú subjektmi aj deti utečencov, v nejednom prípade dochádza aj k porušeniu čl. 8 Európskeho dohovoru chrániaceho súkromný a rodinný život. Podľa neho má „každý právo na rešpektovanie svojho súkromného

a rodinného života, obydlia a korešpondencie“ (Európsky dohovor, čl. 8, ods.1) podľa EŠLP má byť primeraná lehota v konaní o udelení azylu aj v prípade, ak sa ním sleduje spojenie rodiny. V prípade Tanda-Muzinga vs. Francúzsko rozhodol, že je porušením čl. 8, ak je konanie o udelenie azylu manželke a deťom osoby so statusom utečenca príliš formalistické a zdĺhavé. Súd upozornil, že nielen na európskej, ale aj na medzinárodnej úrovni existuje všeobecná zhoda v názore, že k žiadostiam o zjednotenie rodín utečencov sa musí pristupovať priaznivejšie ako k obdobným žiadostiam iných cudzincov (Rozhodnutie EŠLP vo veci Tanda-Muzinga vs. Francúzsko).

Súd v neposlednom rade vo svojich rozhodnutiach upozorňuje na to, že pri rozhodovaní prípadov týkajúcich sa detí ich musia vnútroštátne orgány hodnotiť z pohľadu viacerých medzinárodných dokumentov, vrátane Dohovoru o právach dieťaťa a ďalších. V popredí musí byť nielen ochrana detí, ale aj sledovanie ich najlepších záujmov, čo je jeden z najvyšších princípov, ale aj rozhodujúci faktor. Najlepší záujem vyžaduje, aby bola v najväčšej možnej miere zachovaná jednota rodiny a k zaisteniu sa pristupovalo až ako k poslednému možnému opatreniu, po zhodnotení všetkých iných možných alternatív.

3 ZÁVER

Prílev migrantov z tretích krajín v ostatných rokoch prerástol do takých rozmerov, že si s týmto problémom nevedia poradiť viaceré európske krajiny. Situácia sa natoľko vyhrotila, že už aj Európska únia musela podniknúť kroky na jej riešenie, elimináciu. Krízu sa však zatiaľ upokojiť nepodarilo. Sú krajiny, ako Slovensko či Maďarsko, ktoré odmietajú povinné utečenecké kvóty a prejavili to už pred niekoľkými rokmi žalobou na Súdny dvor EÚ. Žalobu súd zamietol, keďže ani jeden zo šiestnástich žalobných dôvodov nevyhodnotil ako dôvodný. Ďalšie štáty, Poľsko, Česko a opäť Maďarsko, odmietajú prijať určený počet utečencov, kvôli čomu čelia žalobe na Súdnom dvore EÚ. Situácia sa začína vyhrocovať aj v ďalších krajinách, v Nemecku, Francúzsku. Vo Veľkej Británii boli povinné kvóty jedným z dôvodov, prečo sa krajina rozhodla vystúpiť z Únie.

Pôvodne bola migrácia realizovaná najmä z politických dôvodov. Ľudia utekali zo svojich domovských krajín, pretože boli prenasledovaní a hľadali ochranu v iných krajinách. Tak boli koncipované aj prvé medzinárodné dokumenty na ochranu utečencov. Postupne sa však zmysel migrácie zmenil. Dnes už nie je možné tvrdiť, že utečenci opúšťajú svoje krajiny len preto, že sa cítia ohrození, či už politickým systémom alebo vojnou. Čoraz viac utečencov z tretích krajín prichádza do Európy s cieľom ekonomického prilpenia si. Hľadajú v Únii lepšie podmienky na život, vyhľadávajú lepší sociálny systém s pomerne výhodnými sociálnymi dávkami. Samozrejme, v státisícoch migrantov sú aj takí, ktorí opúšťajú svoj domovský štát pre

chudobu, rastúce ceny, absenciu životných perspektív, represívnu politiku miestnych vlád či klimatické zmeny, ktoré pripravuje o živobytie milióny ľudí.

Migračná a azylová politika sa stretá s mnohými problémami. Obyvatelia členských štátov Európskej únie čoraz viac dávajú najavo svoj nesúhlas s prílevom migrantov. Dôvodov je mnoho, okrem iného aj iné zvyky, tradície, kultúra migrantov z tretích krajín. Boli zvyknutí na iný spôsob života a žiadni z vrcholových predstaviteľov štátov EÚ si zrejme nedovolia tvrdiť a presviedčať ostatných o tom, že migranti tieto svoje zvyky a tradície nebudú chcieť presadiť aj v krajinách, ktoré si „vybrali“ pri úteku zo svojej domovskej krajiny. V neposlednom rade sa natíska aj otázka terorizmu či zvyšujúcej sa kriminality. Je otázne, ako štáty EÚ migračnú krízu vyriešia, je však isté, že riešenie je nevyhnutné a bude musieť prísť čo najskôr.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. EUR-LEX (1989): *Rozsudok ESLP zo dňa 7. júla 1989, vo veci č. 14038/88, Soering proti Spojenému kráľovstvu.*
2. EUR-LEX (2001): *Rozsudok SDEÚ z 12. júla 2001, Jippes a ďalší, C-189/01, ECLI:EU:C:2001:420.*
3. EUR-LEX (2006): *Rozsudok ESLP zo dňa 18. októbra 2006, vo veci č. 46410/99, Üner proti Holandsku.*
4. EUR-LEX (2007): *Rozsudok ESLP zo dňa 11. januára 2007, vo veci č. 1948/04, Salah Sheekh proti Holandsku.*
5. EUR-LEX (2008): *Rozsudok ESLP zo dňa 27. novembra 2008, vo veci č. 298/07, Rashed proti Českej republike.*
6. EUR-LEX (2008): *Rozsudok ESLP zo dňa 28. februára 2008, vo veci č. 37201/06, Saadi proti Taliansku.*
7. EUR-LEX (2009): *Rozsudok ESLP zo dňa 22. septembra 2009, vo veci č. 30471/08, Abdolkhani a Karimnia proti Turecku.*
8. EUR-LEX (2012): *Rozhodnutie ESLP zo dňa 19. januára 2012, vo veci č. 39472/07, Popov proti Francúzsku.*
9. EUR-LEX (2013): *Rozsudok ESLP zo dňa 17. októbra 2013, vo veci č. 65303/10, Budrevich proti Českej republike.*
10. EUR-LEX (2014): *Rozsudok ESLP zo dňa 10. júla 2014, vo veci č. 2260/10, Tanda-Muzinga proti Francúzsku.*
11. EUR-LEX (2015): *Rozhodnutie Rady EÚ č. 2015/1523 zo 14. septembra 2015 o zavedení dočasných opatrení v oblasti medzinárodnej ochrany v prospech Talianska a Grécka.*
12. EUR-LEX (2015): *Rozsudok ESLP zo dňa 11. júla 2006, vo veci 54810/00, Jalloh proti Nemecku.*

13. EUR-LEX (2016): *Rozhodnutie Rady EÚ č. 2016/1754 z 29. septembra 2016, ktorým sa mení rozhodnutie (EÚ) 2015/1601 o zavedení dočasných opatrení v oblasti medzinárodnej ochrany v prospech Talianska a Grécka.*
14. EUR-LEX (2016): *Rozsudok EŠLP zo dňa 12. júla 2016, vo veci č. 24587/12, A.M. a ostatní proti Francúzsku.*
15. EUR-LEX (2016): *Rozsudok EŠLP zo dňa 5. júla 2016, vo veci č. 9912/15, O. M. proti Maďarsku.*
16. EUR-LEX (2018): *Rozsudok EŠLP zo dňa 10. marca 2018, vo veci č. 75157/14, Bistieva proti Poľsku.*
17. FRONTEX (2018): Number of irregular crossings at Europe's borders at lowest level in 5 years. [Online.] In: Frontex, 2018. [Citované 1.4.2019.] Dostupné na internete: <<https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/number-of-irregular-crossings-at-europe-s-borders-at-lowest-level-in-5-years->>.
18. HORVÁTHOVÁ, Z. (2016): *Social systems and policies.* Prague: Metropolitan University Prague Press, 2016. 101 s. ISBN 978-80-87956-38-0.
19. HRNČÁROVÁ, N. (2014): Právo na azyl podľa Čl. 53 Ústavy Slovenskej republiky. In: *Justičná revue / Justičná revue*, 2014, 12, 1494 s.
20. JIRÁSKOVÁ, V. (1999): Ústavní základ, na jakém se členské státy vzdaly svých kompetencí a způsob jejich předání EU. In: *Suverenita a evropska integrace. K ústavněprávním souvislostem vstupu České republiky do Evropské unie.* Praha: Karlova univerzita, 1999. 316 s. ISBN: 80-85889-24-2.
21. KINCL, J. (2007): *Gaius – učebnice práva ve čtyřech knihách.* Praha: Aleš Čenek, 2007. 326 s. ISBN 978-80-7380-054-3.
22. KLÍMA, K. a kol. (2017): *Azylové právo v evropském kontextu.* Praha: Metropolitan University Prague Press, 2017. 222 s. ISBN 978-80-87956-73-1.
23. NĚMČÁK, V. (2011): K judikatuře Evropského soudu pro lidská práva v případech vyhoštění. In: *Správní právo*, 2011, roč. 44, č. 4, s. 193-208.
24. OLTMER, J. (2017): Ein deutsches Asylrecht am Ende der Weimarer Republik? Das Auslieferungsasyl in Westeuropa und seine Grenzen. In: *Themenportal Europäische Geschichte*, 2017, p. 1-10.
25. PALÁT, M. (2013): *Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii.* Ostrava: Key Publishing, 2013. ISBN 978-80-7418-228-0.
26. UHEREK, Z. (2002): *Integrace azylantů.* Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2002.